

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА І ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Матеріали V науково-практичної конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
другого року навчання
факультету початкового навчання**

06 грудня 2021 року

**Харків
2021**

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № від .2021 р.*

- П 65**   **Початкова освіта і підготовка майбутніх учителів початкових класів в умовах реформування української школи:** матеріали V науково-практичної конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти другого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (06 грудня 2021 р., м. Харків) / за заг. ред. канд. пед. наук., доц. Л. С. Філатової. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 40 с.

Збірник містить матеріали конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам початкової освіти та підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах реформування української школи. Розкриваються питання теорії та методики вищої освіти, теорії та методики навчання і виховання в початковій школі, арт-терапевтичні технології в початковій освіті, розвиток обдарованої дитини в освітньому середовищі початкової школи, підготовки майбутніх учителів початкових класів у контексті педагогіки партнерства, історико-педагогічні та компаративістські аспекти початкової освіти і підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і викладачів закладів вищої освіти.

УДК 378:373.3

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Григоренко Тетяна Особливості формування математичної компетентності молодших школярів

Дубініна Наталія Експериментальна робота з виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людей в освітньому процесі початкової школи

Захарова Альона Театральне мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку

Захарова Анастасія Формування комунікативної компетентності молодших школярів

Кабанова Наталія Використання сюжетно-рольової гри у процесі соціалізації дітей молодшого шкільного віку

Кодацька Світлана Роль народної педагогіки у вихованні молодших школярів

Кондратьєва Аніта Реалізація принципів інтегрованого підходу до навчання учнів перших класів НУШ

Лукашенко Валерій Розвиток творчих здібностей молодших школярів під час освітнього процесу

Пчельникова Ірина Розвиток творчих умінь молодших школярів під час занять в гуртку «Креативне малювання»

Синенко Аліна Педагогічні умови виховання міжетнічної толерантності молодших школярів у освітньому процесі початкової школи

Теплова Ольга Навчальний проект у курсі «Я досліджую світ» як метод навчання

СЕКЦІЯ 2

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Барабаш Оксана Педагогічні умови використання казок в освітньому процесі початкової школи

СЕКЦІЯ 3

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Ніколавніна Альона Шляхи оптимізації взаємодії вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи

Онуфрієнко Анастасія Взаємодія сім'ї та школи в історії педагогічної думки

Яковенко Аліна Особливості взаємодії батьків та дітей

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Бобрик Марина Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими дітьми: з досвіду діяльності факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди

СЕКЦІЯ 5

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

Астаф'єва Олена Соціальна компетентність майбутнього вчителя початкової школи

Гречка Катерина Основні питання адаптації студентів до навчання у ЗВО

Казьміришен Тетяна Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання молодших школярів на цінностях

Майборода Олена Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування фінансової грамотності молодших школярів

Малетич Владислава Експериментальна перевірка технології підготовки майбутніх учителів початкової школи до попередження та подолання професійного вигорання

Моргун Оксана Практичні аспекти формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями

Назаренко Ірина Практичні аспекти формування готовності майбутніх фахівців до морального виховання дітей молодшого шкільного віку у співпраці з батьками

Райкова Анастасія Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної комунікації з обдарованими дітьми

Ремінна Ілона Інтерактивні технології навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів

Сипко Марина Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування навчально-ігрових технологій

Терещенко Дар'я Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів

СЕКЦІЯ 6

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Гомечко Аліна Творча реалізація педагогічних ідей С.Ф. Русової в сучасній системі національного виховання

Грек Дар'я Освіта, що ґрунтується на цінностях як загальноосвітня тенденція

Прядко Тетяна Практична реалізація аспектів дидактичної системи В. Сухомлинського в освітньому процесі ЗВО

Фу Шутин Особливості соціалізації іноземних студентів-першокурсників в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України

Чжан Чженчжен Особливості підготовка майбутніх учителів у педагогічних університетах Китайській Народній Республіці

Шаповал Тетяна Практична реалізація ідей сімейного виховання В. Сухомлинського

Якубова Тетяна Практико-орієнтований підхід до підготовки майбутніх учителів початкової школи в Фінляндії

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Особливості формування математичної компетентності молодших школярів

Григоренко Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор І.В. Гавриш

На сучасному етапі реформування початкової освіти стоїть завдання: підготувати випускника, здатного творчо мислити, вміти приймати самостійні рішення, розв'язувати різні життєві проблеми.

У Державному стандарті початкової освіти (2018) зазначено, що однією із ключових компетентностей є математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань тощо. Як наголошує Н. Євтихова, математичну компетентність доцільно розглядає як складову математичної грамотності, визначаючи її як предметну математичну компетентність, що полягає у вмінні працювати з числами, числовою інформацією.

Математична компетентність особистості безпосередньо залежить від рівня індивідуальної математичної діяльності учня, яка проявляється: у пізнавальній активності й високою потребою в досягненнях; через уміння формулювати життєві проблеми у математичному вигляді; науково обґрунтованим, логічним, раціональним розв'язуванням математичної проблеми; здатністю самоконтролю й самоаналізу математичної діяльності; адекватною самооцінкою.

Формування математичної компетентності в учнів можна представити як гнучку систему організації навчального процесу, зорієнтованого на розвиток їхньої індивідуальності та самореалізації у діяльності. Відповідно до цього діяльність учнів у навчанні математики будемо розглядати як таку, що спрямована на оволодіння узагальненими способами навчальних дій, освоєння нового досвіду у вигляді знань, умінь і навичок, розвиток здібностей, ціннісних орієнтацій тощо, тобто складових предметної математичної компетентності (О. Онопрієнко).

Формуванню в учнів математичних уявлень сприяє використання навчальних завдань до уроку математики, побудованого на засадах компетентнісного підходу. Саме репродуктивні і тренувальні завдання, задачі (проблеми), які розв'язуються у частково змінених умовах, рівня складності «обґрунтування» сприяють формуванню математичної компетентності. Використання «життєвих» задач мають вагомe значення у формуванні математичної компетентності.

Отже, у розв'язанні певних завдань і задач відбувається збагачення життєвого досвіду молодших школярів, різноманітні ігрові завдання стимулюють пізнавальну активність учнів, допомагають сприймати і засвоювати навчальну інформацію швидше і якісніше. Саме виховуючи особистість, здатну творчо засвоювати знання і застосовувати їх на практиці ми відроджуємо інтелектуальний потенціал молоді країни.

Експериментальна робота з виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людей в освітньому процесі початкової школи
Дубініна Наталія

Наукові керівники – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова,
викладач Н. С. Калюжна

Трансформація та реформування освітнього процесу в Україні зумовлює суттєві зміни у виховному процесі початкової школи. В останні роки виразно вимальовуються прогалини у моральному вихованні дітей молодшого шкільного віку, одне з таких питань – виховання ціннісного ставлення до людей. В учнів початкової школи з'являється потреба осмислення навколишньої дійсності, зацікавленість до внутрішнього світу людини, до її переживань, а це приводить до формування свідомості й самооцінки особистості, заснування фундаменту виховання такої особистісної цінності, як ціннісне ставлення до іншої людини.

В дослідно-експериментальній роботі брали участь 52 учні перших класів. Результати проведення констатувального експерименту в експериментальній та контрольній групах показали, що в обох групах більшість становили діти з достатнім рівнем сформованості ціннісного ставлення до людей: 57,8 % – в експериментальній групі, 65,4 % – у контрольній. Водночас з метою покращення рівня сформованості ціннісного ставлення нами було розроблено та експериментально перевірено в експериментальній групі програму виховання у молодших школярів ціннісного ставлення до людей в освітньому процесі початкової школи.

Програма була спрямована на підвищення емоційної насиченості спілкування, збагачення дітей ціннісними орієнтирами. Завданням реалізації експериментальної програми було не лише дати дітям базу моральних знань про гуманні взаємини з іншими людьми, але й пояснити, як використовувати їх в буденному житті. В основі змісту виховної роботи лежав принцип систематичного виховного впливу на емоційну сферу дитини, яка є найбільш фундаментальною у взаєминах учня із соціальним світом. Ціннісні орієнтації молодших школярів формувалися під час вивчення навчальних предметів. Ми використовували методи створення виховних ситуацій, методи вимоги, вправління; метод заохочення; метод позитивного прикладу; бесіду; розповідь; організацію дидактичних та колективних ігор морального характеру; використання творів мистецтва; організацію інсценівок за сюжетами художніх творів та ін. Також у класі проводилася роз'яснювальна робота з батьками з різних питань морального виховання їх дітей. Контрольний експеримент показав, що відбулися якісні зрушення у рівнях сформованості ціннісного ставлення до людей у дітей експериментальної групи. У контрольній групі, де програма не впроваджувалася, такий якісний показник був значно меншим. Отже, результати свідчать про ефективність програми виховання ціннісного ставлення до людей в освітньому процесі в учнів початкової школи.

Театральне мистецтво як засіб розвитку творчих здібностей учнів молодшого шкільного віку

Захарова Альона

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент А. С. Ткачов

На сучасному етапі розвитку початкової освіти одним із головних завдань є створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України. У Державному стандарті початкової освіти, Концепції Нової української школи наголошено на важливості особистісного розвитку, який пов'язаний із формуванням творчого потенціалу, розвитку творчих здібностей. Один із дієвих і ефективних засобів розвитку творчих здібностей є мистецтво, зокрема театральне.

Розвитку творчої особистості, творчості та творчих здібностей приділили увагу Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Н.Кічук, В.Клименко, В. Климчук, Н. Кузьміна, О. Кульчицька, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Рибалка, В. Роменець, Р. Стернберг, Е. Торренс та інші.

Вітчизняний психолог В. Моляко, розкриваючи сутність творчості, зазначає, що «під творчістю розуміють процес створення чогось нового для даного суб'єкта».

За визначенням В. Ульянової, творчі здібності – це цілісно-структурне, багатокомпонентне утворення, що забезпечують продуктивність результату художньо-творчої діяльності особистості при реалізації її індивідуально-творчих можливостей у соціокультурному просторі. Для розвитку творчих здібностей вагоме значення має стан психічних процесів – пам'яті, уваги, сприйняття й орієнтації в навколишньому світі, що є основою для розвитку продуктивного мислення і творчого потенціалу учнів молодшого шкільного віку.

Для успішного розвитку творчих здібностей учнів учителю початкових класів необхідно створити певні умови: комфортна психологічна атмосфера на уроці; підтримка доброго фізичного і емоційного стану учнів; можливість самостійно розв'язувати творчі завдання та свобода учня у виборі дій; стимулювання та заохочення учнів на уроках тощо.

Завдання учителя початкових класів: зберегти й розвинути в учня дароване йому природою вміння радіти, дивуватися побаченому, творити навколо себе, тобто пізнавати його не лише розумом, а й почуттям. Для того щоб не зникло відчуття радості створення, необхідно розвивати і закріплювати у кожної учня якості творця художника, і залучати до театрального мистецтва.

Як зазначають О. Ключко і О. Знобей, театральне мистецтво, в контексті розвитку творчих здібностей, – це певний комплекс видів діяльності, що може бути застосований при організації дозвілленої роботи з учнями в межах театральних гуртків, колективів, у процесі залучення дітей до участі в театралізованих заходах, а також у культурно-просвітній діяльності.

Театральне мистецтво як синтетичний жанр включає літературу, хореографію, архітектуру, живопис, музику для досягнення художньої мети.

Саме театральне мистецтво підштовхує до свободи дитячу фантазію, уявлення, інтуїцію, художнє мислення, стимулюючи творчий розвиток особистості молодшого школяра, так і його творчі здібності.

Формування комунікативної компетентності молодших школярів

Захарова Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент А. С. Ткачов

Сучасні зміни в соціально-економічному, духовному розвитку українського суспільства вимагають вдосконалення освітнього процесу в початковій школі. Відбувається оновлення змісту початкової загальної освіти на засадах комунікативного та компетентісного підходів. Одним із першочергових завдань перед учителем початкових класів стає розвиток та вдосконалення формування комунікативної компетентності молодших школярів, покращення мовленнєвої підготовки учнів. Чільне місце серед ефективних засобів формування комунікативної компетентності займає драматизація, що набуває актуальності у початковій школі.

Питання формування комунікативної компетентності досліджували видатні науковці: О. Васильєва, Л. Виготський, І. Гудзик, Ю. Жуков, Е. Короткова, О. Леонтєв, О. Лурія, Є. Тихєєва, Р. Шиян та інші.

На думку І. Гудзик, комунікативна компетенція/компетентність виявляється у здатності успішно користуватися мовою (усіма видами мовленнєвої діяльності) для пізнання, комунікації. Формуючи комунікативну компетенцію/компетентність, шкільне вивчення рідної мови має розвивати вміння розуміти не тільки зміст, але й основну думку усних і письмових текстів; навчати створенню повноцінних у комунікативному відношенні висловлень, які виражають і знання того, хто говорить (пише) про предмет мовлення, і його думки, почуття, наміри та свідчать про вміння налагоджувати взаємодію з оточуючими, будуючи відповідним чином свої висловлення.

Одним із ефективних засобів формування комунікативної компетентності молодших школярів є драматизація. Впроваджуючи на уроках «Книжковий клуб» в «Авторській школі Бойка» упродовж 2020/2021 навчального року такі форми і методи роботи, як читання віршів у мікрофон, підготовка і постановка вистав, виготовлення власних книжок, афіш та реклами літературних творів, вважаємо, що найцікавішим і ефективним був аплікаційний скрайбінг з елементами драматизації.

Спочатку учні знайомляться із літературним твором (читає учитель вголос або разом з учнями); після проходить обговорення почутого-прочитаного (Хто головний герой? Що з ним відбувалось?); потім твір учитель ділить на 4-5 частини, об'єднує учнів у 4-5 групи; в кожній групі учням потрібно обрати розподілити ролі, визначити хто створює героїв та декорації (заготівки розмалювати та вирізати). Після – учні представляють те, що підготували, а учитель фільмує результати кожної групи учнів, створюючи потім цілий фільм за участю всіх учнів класу.

У процесі такої роботи учні не тільки мали «знайомиться» з переживаннями головних героїв твору, а й творчо підійти до зображення головного героя та дійових осіб; ділитись враженнями від прочитаного; почали більше спілкуються, товаришувати і надавати підтримку і допомогу один одному та із задоволенням читати книги поза навчальною програмою.

Використання сюжетно-рольової гри у процесі соціалізації дітей молодшого шкільного віку

Кабанова Наталія

Наукові керівники – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман,
викладач Н. С. Калюжна

Найефективніше процес соціалізації у молодшому шкільному віці здійснюється через гру, оскільки вона є одним із провідних видів діяльності дітей. Особливо результативно соціалізація відбувається в ході сюжетно-рольових ігор. Їх вплив на формування соціальної компетентності молодшого школяра полягає в тому, що завдяки ігровому наслідуванню та рольовому перевтіленню дитина знайомиться з нормами й моделями людської діяльності та взаємовідносинами, які стають зразками для її власної поведінки.

Різним аспектам підвищення ефективності навчання за допомогою різних видів ігор чи їх компонентів присвячена значна кількість наукових досліджень, а саме: А. Вербицького, К. Грейда, Р. Грям, П. Підкасистого, С. Тюнникової, В. Христенко, Д. Кавтарадзе та ін. Можливості сюжетно-рольових ігор у соціалізації особистості відзначали Т. Коннікова, Є. Фоміна, С. Шмаков, Л. Іванова та ін.

У нашому дослідженні виділення комплексу соціальних ролей ґрунтувалося на типах відносин між молодшими школярами, а саме: функціонально-рольових, емоційно-оцінних, особистісно-сміслових і міжособистісних відносинах. Усі взаємини учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності побудовані на основі нової ситуації соціального розвитку особистості, нового статусу, що включає ряд ролей: учень-вихованець, друг-товариш, лідер-організатор, співрозмовник-імпровізатор, спостерігач, творець-дослідник, цілеспрямована людина.

На основі вивчення теоретичних аспектів проблеми соціалізації, апробовано комплекс соціальних ролей: нормативні (учень, вихованець), міжособистісні (друг-товариш, лідер-організатор), ситуативні (співрозмовник-імпровізатор, спостерігач), особистісні (творець-дослідник, цілеспрямована людина) ролі. Комплекс ролей зорієнтований на ефективне засвоєння учнями експериментальних класів норм, правил і цінностей суспільства, вироблення власних життєвих установок, орієнтирів, ідеалів і творчу реалізацію особистісних можливостей.

Результати дослідження, проведеного у 2020-2021 навчальному році на базі Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №17 підтвердили, що сюжетно-рольова гра буде сприяти процесу соціалізації дітей молодшого шкільного віку за таких умов: надання достатнього часу для ігрової діяльності в освітньому процесі; створення достатнього простору та відповідної обстановки для ігрової діяльності; забезпечення правильної педагогічної підтримки з боку вчителя.

Роль народної педагогіки у вихованні молодших школярів

Кодацька Світлана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Т.О. Довженко

Одним з найбільших надбань народу є його народна педагогіка або етнопедагогіка. Завдяки їй передаються і примножуються новими поколіннями здобутки матеріальної й духовної культури народу, утверджується його національна самобутність і самосвідомість. Як писав український педагог-дослідник М.Г. Стельмахович, «народною називають ту педагогіку, яку створив народ». Отже, народна педагогіка - це емпіричні знання народу про виховання. Вони знайшли своє відображення у звичаях і обрядах, пов'язаних з життям дітей і молоді, у фольклорі, іграх і іграшках, у традиціях сімейного і громадського виховання.

Народна педагогіка розглядає освіту як ланку безперервного історичного процесу розвитку народу і синтезує здобутки народної педагогіки й досягнення сучасної психолого-педагогічної та інших наук про людину, народ, націю. Вона містить у собі чітку систему високоефективних ідей, принципів і методів, доступних і емоційно наснажених засобів, прийомів та форм роботи з дітьми.

Етнопедагогіка передбачає насамперед застосування у навчально-виховній роботі з дітьми вивчення народних традицій – культурних, духовних, моральних, трудових, сімейно-побутових, що вкрай необхідні для всебічного і гармонійного розвитку особистості. Як слушно зазначає О.В. Столяренко, «засвоєння фольклору сприяє пізнанню джерел мудрості й благородства наших предків, вихованню любові до рідної землі й людей, які живуть на ній».

На наш погляд, особливе місце серед занять на яких у дітей дошкільного віку формується уявлення про родину, працю, життя та побут українського народу, природу рідного краю, формування світосприйняття займає робота по ознайомленню їх з навколишнім середовищем. На таких заняттях дітям надаються елементарні знання про родовід, народні традиції та обряди, історію рідного краю, ремесло свого народу.

Треба зазначити, що під час виховної роботи, яка ґрунтується на народній дидактиці, вихователь повинен чітко ставити перед собою, базуватися на загально-педагогічних принципах, використовуючи особливі методи роботи. Так, ознайомлюючи, наприклад, дітей з обрядовими піснями, вихователі сприяють їх естетичному вихованню, привчають до рідної мови та залучають до родинних традицій.

Отже, народні педагогічні засоби, спрямовані на виховання дітей дошкільного віку є багатофункціональні й високоемоційні, оскільки задовольняють їхню допитливість, невтомне прагнення до руху, творчого мислення, в них втілена народна мудрість і мораль, тому виховний потенціал народної педагогіки в процесі національного виховання дітей дошкільного віку, на наш погляд, важко переоцінити, адже засоби її є доступними та ефективними.

Реалізація принципів інтегрованого підходу до навчання учнів перших класів НУШ

Кондратьєва Аніта

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор Гриньова В.М.

Одним із напрямів оновлення освітнього процесу у початкових класах Нової української школи є проведення уроків на основі інтеграції навчального матеріалу з кількох предметів, об'єднаних навколо однієї теми.

Дидактичні особливості інтеграції змісту навчання вивчали науковці, у дослідженнях яких висвітлюються різні аспекти інтеграції в освіті, зокрема її комп'ютеризації (Р. Гуревич), інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (І. Козловська), теоретико-методологічні засади інтеграції знань у вищій школі (М. Бєрулава, І. Козловська, М. Чапаєв, І. Яковлєв), проблеми інтеграції сучасного наукового знання (Н. Костюк, В. Лутай, Г. Кікец), інтеграція навчальних дисциплін у школі (А. Степанюк, Т. Гладюк), методологічні підходи до формування змісту освіти на інтегративній основі (С. Гончаренко) та ін.

Блискучим прикладом проведення інтегрованих уроків був досвід В. Сухомлинського. Його «уроки мислення в природі» у Павлівській школі для 6-річних учнів, на наш погляд, є інтеграцією основних видів пізнавальної діяльності (спостереження, мислення, мовлення) з метою навчання, виховання і розвитку дітей 6-7 років.

Навчальна інтеграція полягає у відборі та поєднанні навчального матеріалу різних, найчастіше суміжних, дисциплін. У дидактиці виокремлюють такі види інтеграції: тематична інтеграція, тобто поєднання навчального матеріалу різних галузей знань з метою цілісного та всебічного вивчення наскрізних тем; повна інтеграція, яка передбачає створення інтегрованих курсів на основі залучення знань з різних навчальних предметів.

При реалізації завдань інтегрованого навчання в Новій українській школі інтеграція розглядається не як механічне об'єднання окремих питань з різних навчальних предметів, а як їх органічне взаємопроникнення. Воно дає якісно новий результат, нове системне й цілісне утворення – формування цілісної картини світу.

Упровадження в педагогічну практику інтегрованих уроків передбачає перебудову процесу навчання. У такий спосіб частково вирішується існуюча у предметній системі суперечність між розрізненими предметними знаннями учнів та необхідністю їх комплексного застосування на практиці, у трудовій діяльності й у житті людини.

Інтегровані уроки є ефективною формою організації освітнього процесу, що позитивно впливає на розвиток розумових, творчих здібностей дитини, критичного мислення тощо.

Розвиток творчих здібностей молодших школярів під час освітнього процесу

Лукашенко Валерій

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

В умовах сучасної України вкрай важлива потреба у людях, що мають нестандартний погляд на проблеми. Творчі особистості в усі часи визначали прогрес цивілізації, створюючи матеріальні і духовні цінності, що відрізняються новизною. За нових умов життя люди повинні мислити ширше, що нерозривно пов'язано з творчістю. Тому розвиток творчих здібностей учнів є актуальним питанням сучасної школи.

Сутнісний зміст творчих здібностей вивчали О. Антонова, Ю. Бабаєва, О. Тихомиров, М. Янцур та ін. Методики розвитку творчих здібностей розробляли Г. Альтшуллер, Г. Іванов, І. Мурашківська, Б. Нікітін та ін. Особливості розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку були предметом уваги О. Барташнікова, Т. Воробйова, Л. Якубової та ін.

Творчими здібностями називають індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності та є умовою її успішного виконання. На уроках дизайну та технологій заняття творчістю допомагають розвивати художній смак і логіку, сприяють формуванню просторової уяви. У дітей удосконалюється дрібна моторика рук. Творчі заняття не тільки розвивають фантазію, але і дають дитині багато практичних навичок.

На уроках образотворчого мистецтва в початковій школі можна використовувати такі методи і прийоми для розвитку творчих здібностей учнів: малювання штампом, малюнок крапкою, кляксографія, метод пальцевого живопису, метод монотопії, монотопія складання навпіл, наприскування, загадкові малюнки, малювання через копіювальний папір тощо.

На розвиток творчих здібностей учнів під час уроків математики впливають розв'язання нестандартних задач, розв'язання завдань різними способами, ігри з використанням інтерактивних технологій, математичні ребуси, логічні завдання.

Основними формами роботи для розвитку творчих здібностей на уроках української мови та літературного читання є написання авторських віршів, оповідань, казок, проведення народознавчих свят, проведення літературних «Брейн-рингів», конкурсів авторських віршів тощо. Доцільними є словесні творчі завдання на добір рими, складання початку чи закінчення вірша, складання казки за малюнком, створення продовження казки, оповідання, складання чистомовок, використання анаграм, метаграм, словесне малювання, творчі списування текстів, вилучення зайвого тощо.

Отже, в початковій школі уроки дизайну та технологій, образотворчого мистецтва, математики, української мови, літературного читання несуть значний потенціал для розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку завдяки різноманіттю методів, прийомів та форм роботи з учнями.

Розвиток творчих умінь молодших школярів під час занять в гуртку «Креативне малювання»

Пчельникова Ірина

Наукові керівники – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова,
викладач Н. С. Калюжна

Вивчення теоретичних основ формування творчих умінь молодших школярів дозволяє стверджувати, що творча діяльність – це така діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, те, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю, новизною.

Для розвитку творчих умінь можна використовувати такі види творчої діяльності як малювання, ліплення, шиття, макраме, оригамі, театр та ін. Як показують різноманітні дослідження, а також наші власні спостереження та педагогічний досвід, серед різних видів художньої творчості молодші школярі найбільше любляють займатися малюванням. За їх малюнками можна встановити про те, як вони сприймають навколишню дійсність, про особливості їх пам'яті, уяви та мислення.

Захоплення малюванням, як певним видом творчості – новий етап у формуванні особистості, на якому актуалізується загальний розвиток дитини та розвиток її уяви. Ці питання розглядаються у працях Л. Балацької, Л. Виготського, Є. Ігнат'єва, Т. Рібо, С. Рубінштейна та ін.

У своєму дослідженні ми розробили програму діяльності гуртка «Креативне малювання» і вивчали його можливості щодо розвитку творчих умінь молодших школярів. Провідним завданням гуртка було виявити та розвинути творчі уміння у доступній та цікавій для дітей діяльності. Для розв'язання поставлених завдань у роботі було використано такі методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення); емпіричні (цілеспрямоване спостереження за дітьми під час занять в гуртку, якісний та кількісний аналізи продуктів їхньої творчої діяльності, бесіда, педагогічний експеримент, тест П. Торренса «Закінчи малюнок»).

Всі завдання, які пропонувалися дітям під час гурткової роботи, містили компоненти, які вимагають нестандартного підходу, творчого мислення та уяви. Одним з прикладів завдань є вправа «Малювання друдлів». Учнім подається завдання у вигляді малюнка, на підставі якого неможливо сказати, що зображено. Задача учнів – пояснити, що зображено на малюнку та домалювати його (можлива безліч варіантів). Цікавою для учнів є вправа «Емоджинаріум»: учні повинні поєднати 2 зображення (наприклад, бджолу та повітряну кульку) намалювавши один предмет. Також інтерес в учнів викликала вправа, де коло потрібно було перетворити на предмет, учні малювали багато кіл і потім змагалися за оригінальність і кількість ідей. Такі вправи допомагають зняти «бар'єри» в малюванні, дають можливість дітям відійти від інструкцій і вивільнити свою уяву. В результаті розроблених і проведених занять гуртка ми отримали позитивну динаміку в розвитку творчих умінь учнів початкових класів. Малювання разом з вдало підібраними завданнями значно підвищують рівень творчої уяви.

Педагогічні умови виховання міжетнічної толерантності молодших школярів у освітньому процесі початкової школи

Синенко Аліна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Виховання толерантності у молодших школярів вимагає забезпечення певних педагогічних умов, оптимальної організації освітнього процесу, за якої школярі виступали б активними учасниками пізнавального процесу. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що педагогічні умови виховання толерантності у молодших школярів розкриті в працях А. Асмолова, О. Безкоровайної, В. Білоусової, О. Волошиної, С. Герасимова, О. Карякіної, Г. Коберника, Е. Койкової, Т. Кравченко, В. Маралова, І. Пчелінцевої, В. Сітарова, О. Сухомлинської та ін.

Перша умова – врахування психологічних особливостей молодшого шкільного віку. Виховання толерантності в учнів початкових класів вимагає врахування психологічних особливостей молодшого шкільного віку: виникнення «внутрішньої позиції», здатності до довільної регуляції поведінки, переважання чуттєво-емоційного аспекту пізнання світу, великої сугестивності, вразливості, сприйнятливості до засвоєння загальнолюдських цінностей, потреби в схваленні з боку старших і ровесників, схильності робити правильні вчинки на очах у вчителя та інших значущих дорослих тощо.

Друга умова – формування навичок толерантної поведінки, позитивного ставлення до себе та інших людей. Толерантна поведінка виявляється в позитивному ставленні до себе, почутті власної гідності та вмінні поважати гідність інших людей незалежно від національної, етнічної, релігійної й соціальної приналежності та індивідуальних особливостей; здатності до самопізнання та саморозвитку; позитивному ставленні до інших та доброзичливому ставленні до світу.

Третя умова – створення толерантного виховного середовища. Необхідність дотримання даної педагогічної умови зумовлена тим, що в школі має бути створено толерантне виховне середовище, що ґрунтується на гуманістичних, моральних цінностях і створює умови для розвитку інтерсуб'єктного процесу освіти на тлі актуальних перетворень особистості, і є умовою гуманістичної освіти, що розвиває і виховує толерантну особистість.

Четверта умова – впровадження у освітній процес початкової школи поетапної програми виховання толерантних взаємостосунків учнів. Програма виховання толерантності в учнів передбачає набуття знань про толерантність, існування відмінностей у культурах і способах мислення представників інших етнічних, національних або культурних приналежностей; створення установок на доброзичливе ставлення до іншої особистості, а також на зацікавленість у набутті певного досвіду від спілкування з представниками іншої культури; розвиток умінь толерантного спілкування й навичок розв'язання конфліктів.

Навчальний проект у курсі «Я досліджую світ» як метод навчання

Теплова Ольга

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Переорієнтація освіти потребує упровадження нових методів навчальної, пізнавальної, комунікативної та практичної діяльності. Державний стандарт початкової освіти основними підходами до навчання визначає компетентнісний, діяльнісний та особистісно орієнтований. Даним вимогам відповідає метод проектів – спосіб організації діяльності учнів, в основі якої лежать їх інтереси та їх безпосередня активність.

Теорію та практику застосування методу проектів під час навчання досліджували П. Балабанов, С. Генкал, І. Колесникова, Г. Лисичкина, Н. Мацько, О. Онопрієнко, З. Рябова та ін.

У програмі курсу «Я досліджую світ» (автори І. Грущинська, З. Хитра) акцент ставиться на принципі поєднання методів і прийомів навчання, що передбачають активне й свідоме нагромадження та узагальнення вражень з різних джерел, доцільну організацію самостійної і пошукової діяльності учнів. Розробка навчальних проектів є різновидом практичної роботи учнів та формою подачі навчального матеріалу. Усі запропоновані нижче проекти, як правило, є короткотерміновими і мають інтегрований зміст.

Такі проекти-завдання в 1-2 класах, як проростання насіння, утворення криги та льоду, можна визнати як підготовчі до роботи над навчальними проектами в наступних класах, оскільки ними передбачається виконання окремих видів навчальних дій, що входять до структури проектної діяльності.

У початковій школі доцільним є організація проектів «Пам'ятки культури рідного краю», «Славетні українці», «Народний календар», «Відомі люди нашого краю», які можна класифікувати як ознайомлювально-інформаційні, монопредметні, індивідуальні, короткої тривалості з безпосередньою координацією діяльності учнів з боку вчителя.

З групових проектів можна запропонувати проекти «Як тварини готуються до зими» (прикладний, міжпредметний, груповий, з прихованою координацією діяльності учнів учителем) та урок-проект «Зустрічаємо весну!» (дослідницько-пошуковий, міжпредметний, колективний, короткостроковий).

Пізнавальним є колективний дослідницький проект «Історія досягнень», метою якого є вивчення фактів із життя людей, які стали у своїй справі найкращими, «Винаходи людства» – груповий пошуковий проект про історію певного винаходу.

Отже, завдання проектного характеру та навчальні проекти з курсу «Я досліджую світ» в переважній більшості вимагають від учня активності та самостійності; забезпечують формування пошукових і дослідницьких вмінь; створюють умови для розвитку комунікативної компетентності в процесі міжсуб'єктного спілкування.

СЕКЦІЯ 2

АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Педагогічні умови використання казок в освітньому процесі початкової школи

Барабаш Оксана

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор В. М. Гриньова

Щедра осінь – це найкраща пора, щоб пробудити в дитині любов до рідної землі, народних традицій; помітити красу навколишнього світу; невтомну працю людини.

Під час Ранкового кола учитель веде учнів «Шляхом зерна», готуючи учнів до сприйняття казки «Колосок». Діти повторюють за ним рухи, вірші: як пшеницю сіють; як вона росте; як її жнуть, збирають у снопи; як молотять зерно, мелють; як з борошна печуть пироги; і нарешті – частують друзів. Це Ритмічна частина. Учні проживають через рухи працю хлібороба.

Також учитель використовує народні ігри «Соловечку, сватку, сватку» («Мак»), «Ой вийду я за ворітечка» («Грушка»).

Доцільно пальчикові ігри - вони розвивають фантазію, діти люблять ці мініатюризovanі образи. Добре погратися в пальчикову гру «Колобок», «Жила руда мишка в полі», «Ми капусту ріжемо», «Якось хазяйка з базара прийшла». Веселі персонажі викликають позитивні емоції та зацікавленість учнів, це сприяє гарному засвоєнню навчального матеріала.

Коли прийшов час, запалюємо свічку, кажемо примовку – настроюємо дітей на сприйняття казки.

Під дубом зеленим трава-мурава.

На вітах його пташка співа.

У листі лапатуму гра вітерець.

Хто казочку слухає той молодець!

Потім учитель розповідає казку, тому що вона так краще запам'ятовується.

По закінченню розповіді гасимо свічку, «несемо казку в ніч» - треба дати дитині час, щоб вона відчула дотик Чарівного. Це уповільнить шалений ритм сучасної буденності і дитина стане спокійніша.

Наступного дня після Ритмічної частини учитель з учнями згадує, яку казку слухали вчора. Діти один за одним розповідають все від початку до кінця.

Після цього учитель та учні малюють казку кольоровою крейдою на своїх дошках. Коли намалювали, то учитель і учні здійснюють перегляд робіт. Роздивляються, які персонажі зображені, що вони роблять.

Результат казкотерапії оцінюється учителем за непрямими ознаками: чи стали учні працьовитіші, чи допомагають один одному без слів учителя, чи з'явилися в класі чуйні стосунки.

СЕКЦІЯ 3

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВЗАЄМОДІЇ ТА СПІВПРАЦІ ВЧИТЕЛЯ, УЧНЯ І БАТЬКІВ

Шляхи оптимізації взаємодії вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи

Ніколавна Альона

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

В умовах Нової української школи батьки та вчителі виступають рівноправними партнерами, активними співучасниками великого творчого процесу виховання учнів, які взаємодоповнюють один одного, співпрацюють в ім'я становлення, розвитку і формування особистості дитини.

У сучасній науковій літературі презентовано досвід української родинної педагогіки (М. Стельмахович, П. Щербань, В. Постовий та ін.); взаємодії сім'ї та школи (Л. Бойко, І. Власенко, Ю. Грицай, Т. Кравченко, І. Печернікова, Н. Старченко, В. Шинкаренко та ін.).

Безпосереднє здійснення взаємодії учителів і батьків ґрунтується на вивченні сім'ї педагогами і використанні методів впливу учасників педагогічного процесу один на одного: метод переконання; метод вправління; метод педагогічної оцінки. Вивченню виховання дитини в сім'ї сприяють такі методи поглибленого дослідження: метод документалістики; методи опосередкованого вивчення сім'ї; методи прямого вивчення сім'ї; метод узагальнення незалежних характеристик.

Форми взаємодії учителів і батьків можуть бути як колективними (університет педагогічних знань, батьківські збори, семінари-практикуми тощо), так й індивідуальними (вступне анкетування, консультації тощо), груповими (клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків тощо), наочно письмовими (батьківські куточки, тематичні стенди, скринька пропозицій, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека тощо) та наочно-інформаційними (виставки дитячих робіт, реклама книг, публікацій у періодиці, в системі Інтернет з проблем сімейного виховання тощо).

Підкреслимо, що позитивних результатів у вихованні дітей можна досягти при вмілому поєднанні колективних та індивідуальних форм роботи учителів з батьками. Так, сьогодні педагогічну та культурологічну допомогу батькам певною мірою надають різні державні та виробничі організації, заклади освіти та культури, бібліотеки, клуби, будинки культури, громадські організації. Але, провідна роль у цьому процесі, як і раніше, належить школі.

Розуміючи, що ефективність такої роботи залежить від активної участі в ній батьків, ми розробили орієнтовну тематику батьківського всеобучу, консультацій, бесід для батьків, батьківських читань, батьківських рингів, батьківських вечорів та тренінг для батьків «Ми найкращі батьки!», ігровий тренінг для учнів і батьків, спрямований на підвищення рівня педагогічної культури батьків, співпрацю, налагодження зв'язків батьки-діти, батьки-вчителі, вчителі-діти.

Взаємодія сім'ї та школи в історії педагогічної думки

Онуфрієнко Анастасія

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.С. Філатова

В умовах становлення системи національних цінностей незалежної України особливого значення набуває сім'я як найкраще природне середовище для людини, для виховання, захисту і розвитку дітей, важливий фактор їх соціалізації.

Сучасні сім'ї різноманітні, і від того, в якій саме живе дитина, залежить, яким змістом наповнюється процес формування її особистості. Умовно сім'ї можна поділити на благополучні та неблагополучні. Причинами існування неблагополучних сімей є зовнішні протиріччя, наприклад, між суспільством і сім'єю, а також внутрішньо-сімейні суперечності, які призводять до розлучень, що не сприяють успішному вихованню і розвитку дітей у сім'ї, реалізації ними своїх прав, задоволень, потреб. Саме тому держава здійснює кроки щодо підтримки та захисту школи і сім'ї як соціальних інститутів, які відповідають за виховання навчання і розвиток дітей.

Варто зазначити, що проблема взаємодії сім'ї та школи завжди турбувала видатних вітчизняних та зарубіжних педагогів, вчених різних часів. І для того, щоб визначити та вдосконалити зміст, форми і методи взаємодії сім'ї та школи, доцільним є вивчення накопиченого досвіду в історії педагогічної думки. Більшість педагогів дотримувались думки, що сім'я, школа и держава повинні працювати у тісній співдружності для кращого досягнення спільних цілей у розвитку, навчанні і вихованні дітей. Цю ідею у різні часи підтримували такі педагоги та вчені, як: Я.А. Коменський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, М.М. Фіцула та інші. Тому на сьогодні, є дуже важливим за допомогою набутого досвіду, розкрити зміст, основні форми і методи, умови успішної взаємодії сім'ї та школи, що відбиваються у функціях вчителя: виховній розвивальній, прогностичній, організаторській, комунікативній, корегувальній.

Протягом років видатні педагоги розробляли та випробували різні способи взаємодії між сім'єю та школою. І на основі їх досвіду, сучасна початкова школа впроваджує у свою роботу різноманітні форми, завдяки яким саме й відбувається взаємодія між сім'єю та школою. У своєму дослідженні ми розглянемо детальніше як можна творчо застосувати ці форми у практичній діяльності початкової школи. Так, однією з форм є педагогічний десант, під час якого вчителі виступають з бесідами та консультаціями перед батьками на теми, які їх (батьків) цікавлять, і є для них актуальними. Наступною формою взаємодії між батьками та школою є консультації. Зазвичай вони включають в себе проведення анкетувань, бесід, спостережень, тестувань. Цікавою формою взаємодії є «День відкритих дверей». Адже батьки мають змогу на власні очі побачити, як, у яких умовах проходить навчання їхніх дітей, мають змогу поспілкуватися один з одним, з вчителями, адміністрацією та всіма іншими працівниками школи.

Особливості взаємодії батьків та дітей

Яковенко Аліна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Особистість виростає з дитинства, і насамперед у сім'ї відбувається процес соціалізації дитини, що передбачає різнобічне пізнання нею оточуючої соціальної дійсності, прилучення до культури людства. Провідними факторами у процесі соціалізації, є система цінностей родини, соціальні установки, моральні ідеали, сімейні традиції, особливості взаємин між членами сім'ї. Саме родина виступає тим соціально-психологічним простором, де дитина пізнає сутність загальнолюдських цінностей, особистісних почуттів: співучасті, допомоги, поваги, честі, підтримки, любові, працьовитості, відповідальності тощо.

Психологічний клімат сім'ї – це один із могутніх факторів емоційного впливу на дитину. Від атмосфери в родині, від морального обліку батьків значною мірою залежить спрямованість активності дитини, її позитивне або негативне самопочуття, характер особистісних очікувань підростаючої особистості щодо оточуючих.

Крім того, важливою умовою дії механізмів впливу на дітей є авторитет батьків, який поєднує в собі ще далеко не повністю досліджений емоційний заряд. Він ґрунтується на вірі в безсумнівну перевагу в усьому над дитиною старшого, наділеного силою, мудрістю, знанням. Така віра виникає не завжди, оскільки не всі дорослі користуються у дитини (навіть у дошкільників) справжнім авторитетом.

Отже, психологічний комфорт дитини залежить від того, наскільки сім'я задовольняє її основні психологічні потреби. Саме родина повинна забезпечити дитині почуття захищеності, безкорисливої любові. Батьківська любов виконує функцію емоційної підтримки й безпеки внутрішнього світу дитини, це багатогранне моральне почуття. Воно не зводиться до суми тих емоційних переживань, які його складають, – гордості за дитину, радості за її успіхи, прив'язаності до неї, ніжності, відповідальності, тривоги, самовідданості та багатьох інших – почуття батьківської любові завжди вище.

Батьківські установки та позиції щодо дітей звільняють дорослих від необхідності кожного разу приймати нове рішення за стандартних життєвих ситуацій, тобто вони можуть виступати причиною «ригідності, інертності виховної діяльності», призводять до порушення стосунків батьків і дітей.

Таким чином батьки не повинні бути сконцентровані тільки на тому, чого б вони хотіли добитися від своєї дитини; знання, можливості й схильності дитини – найважливіша умова успішності розвитку. Гнучкість батьківської позиції розглядається як готовність і здатність зміни стилю спілкування, способів дії на дитину по мірі її дорослішання і у зв'язку з різними змінами умов життя сім'ї. «Закостеніла», інфантильна позиція призводить до бар'єрів спілкування, спалахів неслухняності, бунту і протесту у відповідь на будь-які вимоги.

СЕКЦІЯ 4

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими дітьми: з досвіду діяльності факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Бобрик Марина

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Робота вчителя початкових класів з обдарованими учнями розглядається як різновид професійно-педагогічної діяльності, що здійснюється в початковій школі і спрямована на діагностику й освіту обдарованих учнів з метою сприяння їхній самореалізації. Готовність вчителя початкових класів до роботи з обдарованими учнями визначається науковцями як інтегративне особистісне утворення, що є результатом цілеспрямованої підготовки з оволодіння цілісною системою теоретичних знань, практичних умінь, навичок, розвитку важливих професійно-особистісних якостей та поєднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивно-особистісний компоненти.

Під час виконання магістерського дослідження ми вивчили досвід підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими дітьми на факультеті початкового навчання ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими учнями розпочинається на першому курсі під час вивчення навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Теорія та методика виховання», на яких здійснюється формування у студентів загального уявлення про роботу з обдарованими учнями, знань щодо суті обдарованості та її основних видів, особливостей виховання обдарованих дітей. Під час вивчення навчальних дисциплін «Дидактика», «Педагогічні технології в початковій школі» студентам надаються знання щодо технологій, методів і форм організації навчання обдарованих дітей. У межах навчальної дисципліни «Особливості роботи вчителів початкових класів з батьками учнів» відбувається засвоєння студентами системи знань та умінь щодо педагогічної взаємодії з родиною обдарованої дитини. Аналіз орієнтовної тематики курсових робіт з педагогіки показав, що кафедра початкової і професійної освіти пропонує здобувачам відповідні теми, наприклад, «Розвиток обдарованості молодших школярів засобами проєктної діяльності», «Використання сучасних педагогічних технологій в навчанні обдарованих учнів початкової школи» та інші. Завдання, спрямовані на формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими дітьми присутні також у

програмах педагогічних практик та діяльності «Школи професійного розвитку. День у школі».

Здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти пропонується вибіркова дисципліна «Педагогіка обдарованості», спрямована на поглиблення та систематизацію знань, умінь і навичок. Таким чином, процес формування готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з обдарованими дітьми носить системний характер та здійснюється послідовно під час навчання в бакалавраті та магістратурі.

СЕКЦІЯ 5

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

Соціальна компетентність майбутнього вчителя початкової школи

Астаф`єва Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н.М. Якушко

На сучасному етапі розвитку суспільство зацікавлене у формуванні особи фахівця, який успішно соціалізований і має високий рівень соціальної компетентності, яка б забезпечувала особисту комфортність, професійну ефективність і соціальну значущість у всіх сферах життєдіяльності.

В ході наукового дослідження було розроблено і апробовано факультативний курс «Соціальна компетентність майбутнього вчителя» для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Початкове навчання». Мета факультативного курсу – формування й розвиток соціальної компетентності майбутніх учителів у типових і нестандартних соціально-педагогічних ситуаціях, обумовлених сучасним станом соціалізації учнівської та студентської молоді. Програма факультативного курсу передбачала формування та розвиток компетентностей, які у своїй сукупності формують соціальну компетентність здобувачів. Практичні заняття були спрямовані на вивчення індивідуальних можливостей й потреби особистості, співвіднесення їх із вимогами, які висуваються перед учителем-професіоналом, розуміння сутності саморозвитку, самовдосконалення, визначення можливостей професійної самореалізації студента – майбутнього вчителя.

На факультеті початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Початкова освіта» було організовано і проведено науково-методичний семінар «Соціально-педагогічні ситуації: конструювання і використання в освітньому процесі».

Мета семінару: ознайомлення з сучасними методиками виховання в школі, формування й удосконалення соціальної компетентності суб'єктів освітнього процесу. У ході роботи семінару були розглянуті теоретичні і практичні питання, зокрема:

1. Сутність соціально-педагогічних технологій. Поняття «педагогічне спілкування». Особливості роботи з дітьми групи соціального ризику.
2. Інтерактивні форми й методи роботи соціального педагога й класного керівника з різними групами дітей.
3. Особливості контингенту учнів у начальному закладі. Профілактика агресивної поведінки, мотивація до навчання.

Також здобувачам вищої освіти було запропоновано комплекс завдань-ситуацій для розвитку соціальної рефлексії майбутнього вчителя: «Соціальні хвороби», «Творча майстерня комунікативного менеджменту» та інші. Розроблено методичні рекомендації щодо формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, зокрема, широке використання інтерактивних, діалогічних форм та методів організації освітньої діяльності, створення сприятливого середовища для міжособистісної взаємодії.

Основні питання адаптації студентів до навчання у ЗВО

Гречка Катерина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Запорукою вдалого професійного розвитку є якісна вища освіта. Під час здобуття вищої освіти студенти стикаються з багатьма завданнями і проходять певні етапи, без яких неможливе подальше успішне навчання. Одним із першочергових етапів є адаптація студента до навчання у закладах вищої освіти. Вдала адаптація є підґрунтям вдалого навчання і соціально-професійного становлення. Для того, щоб оптимізувати процес адаптації, необхідно, перш за все, виявити основні перепони і складнощі, які виникають у студентів на цьому етапі. Чітке розуміння та усвідомлення проблеми є першим кроком на шляху її вирішення.

Вивченням соціально-психологічних аспектів адаптації займалися Т. Алексєєва, О. Бохонкова, Т. Буяльська, В. Кондрашова, В. Стрельцова та ін. Проблематику та особливості дидактичних аспектів адаптації вивчали Г. Аркушенко, С. Васильєва, Л. Зданевич, О. Плотнікова, С. Шевченко та ін.

Спостерігаючи за станом та почуттями першокурсників, можна стверджувати, що більшість студентів на початку навчання мають складнощі у адаптації до навчання у ЗВО. У своєму дослідженні Ю. Бохонкова визначає наступні труднощі: переживання, пов'язані з перехідним періодом (від шкільного до дорослого життя); невизначеність мотивації вибору професії; неготовність до самостійного життя та налагодження побуту; психологічна неготовність до відповідальності за себе, свої вчинки, прийняття рішень; невміння регулювати час, відведений на навчання і на відпочинок; відсутність навичок самоконтролю, саморегуляції поведінки та діяльності; несформованість мотивації навчання в обраній професії. Загалом до вищенаведених проблем ми можемо додати такі: відмінність методів, засобів і форм освітньої діяльності школи та ЗВО, більш високі, порівняно зі школою, вимоги викладачів, низька готовність до дистанційного навчання.

Для оптимізації процесу адаптації студентів можна запропонувати діагностування кураторами навчальних груп ступеню адаптованості студентів до системи навчання і подальше виявлення основних складнощів в процесі пристосування, психологічну діагностику першокурсників з метою виявлення індивідуально-особистісних характеристик студентів. Необхідним є проведення занять і заходів, що будуть націлені на згуртування колективу, формування довіри та комфортного простору для самовираження. Важливим є навчання студентів методам саморегуляції і прийомам зняття психологічної напруги.

Отже, вивчення складнощів адаптації студентів до навчання у ЗВО є першочерговим завданням, вирішення якого потребує більш детального вивчення і подальшої розробки рекомендацій з даного питання, засобів, методів і форм виховної роботи. Оптимізація процесу адаптації дозволить більш ефективно інтегрувати студентів до навчання та соціалізації в умовах ЗВО.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховання молодших школярів на цінностях

Казьміришен Тетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Згідно з Концепцією «Нова українська школа», пріоритетним завданням є формування в учнів системи загальнолюдських цінностей – морально-етичних та соціально-політичних. З огляду на зазначене, набуває актуальності проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання молодших школярів на цінностях.

Нами проаналізовано навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта» та встановлено, що широкі можливості ціннісно-сислової інтерпретації навчального матеріалу мають нормативні дисципліни: «Вступ до спеціальності», «Теорія та методика виховання», «Педагогічна майстерність», «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» та ін. З огляду на це, нами запропоновано оновити навчальні програми та зміст цих дисциплін питаннями щодо, з одного боку, ціннісного розвитку особистості фахівця, а з іншого, підготовки до виховання молодших школярів на цінностях.

Теоретична підготовка спрямована зокрема на усвідомлення студентами того, що сучасний зміст виховання в Україні – це науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва, самої себе. Студентам пропонується визначення ключових понять – «цінності», «ставлення», «ціннісні ставлення».

На практичних заняттях впроваджуються активні методи і форми організації навчальної діяльності студентів: моделювання професійних ситуацій ціннісного вибору за допомогою рольових і ділових ігор «Зрозумій мене», «Ефективне переконання», «Аукціон цінностей», «20000 днів»; майбутні учителі початкових класів відпрацьовують навички проектування виховних заходів, спрямованих на формування в учнів можливостей діяти у конкретній життєвій ситуації відповідно до власних цінностей, ставлень та переконань; виконання навчальних проєктів професійно-ціннісного змісту за темами: «Професійні цінності педагога», «Як стати педагогом-майстром?», «Ціннісні дослідження в галузі освіти», «Заклади освіти крізь призму цінностей» тощо.

Завдання, спрямовані на практичну підготовку майбутніх учителів початкових класів до виховання молодших школярів на цінностях, уведено до програми «Школи професійного розвитку. (День у школі)». Студенти під час відвідування школи мають провести анкетування вчителів щодо рівня їх готовності до виховання на цінностях та визначити коло цінностей молодших школярів.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування фінансової грамотності молодших школярів

Майборода Олена

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, викладач К. В. Зозуля

З метою вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів до формування фінансової грамотності молодших школярів розроблено програму навчальної дисципліни за вибором «Фінансова грамотність».

Метою вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методична підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування фінансової грамотності молодших школярів та підвищення фінансової грамотності майбутніх учителів початкових класів.

Завдання навчальної дисципліни: виховання фінансово незалежної особистості та законослухняного громадянина; засвоєння знань про фінансові закономірності, особистий та сімейний бюджет, культуру та практику підприємництва; закріплення навичок раціональної фінансової поведінки у різних ситуаціях, самостійності та комунікативних вмінь; розвиток здатності аналізувати, прогнозувати та планувати, самостійно робити висновки та узагальнення.

Основні методи і форми, які використовуються під час викладання навчальної дисципліни: лекція, практичні, семінарські заняття, проблемні питання і завдання, мозковий штурм, навчальна дискусія, тести, моделювання ситуації.

Програма курсу розрахована на 3 кредити ECTS (90 год.), з них лекцій – 16 годин, практичних занять – 16 годин, самостійна робота – 58 годин. Включає два модулі. Модуль I «Теоретичні основи формування фінансової грамотності молодших школярів» охоплює питання поняття про фінансову грамотність особистості, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти фінансової грамотності, їх суть та шляхи формування. Модуль II «Методичні основи формування фінансової грамотності молодших школярів у контексті курсу «Фінансова грамотність» для початкової школи» спрямований на розкриття психолого-педагогічних умов формування фінансової грамотності молодших школярів та надання методичних рекомендацій щодо формування фінансової грамотності учнів другого класу: «Фінансова абетка», формування фінансової грамотності учнів третього класу: «Фінансова арифметика», формування фінансової грамотності учнів четвертого класу: «Фінансова поведінка».

Формування фінансової грамотності – це, з педагогічної точки зору, цілеспрямоване створення організаційно-педагогічних умов підвищення фінансової грамотності самих майбутніх учителів початкових класів і теоретико-методична підготовка до формування фінансової грамотності молодших школярів. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування фінансової грамотності молодших школярів є основою для формування фінансово вихованих громадян та запорукою для добробуту країни.

Експериментальна перевірка технології підготовки майбутніх учителів початкової школи до попередження та подолання професійного вигорання

Мателич Владислава

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н.М. Якушко

Проблема професійного вигорання і природа його виникнення розглядалася багатьма зарубіжними і вітчизняними вченими, такими як О. І. Бабич, Н. Ю. Бузовкін, Н. Є. Водоп'янова, І. А. Курапова, А. Ленге, Т. Н. Матвеева, В. Є. Орел, Е. С. Старченкова, Е. В. Улибіна, Г. Фрейденберг і багато інших.

«Методика діагностики рівня емоційного вигорання» В. В. Бойко виявляє як наявність «вигорання», так і ступінь «емоційного вигорання», під яким автор розумів вироблений особистістю механізм психологічного захисту у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на вибрані психотравмуючі впливи. Методика складається з опитувального листа, що включає в себе 84 судження.

Багатофакторний особистісний опитувальник FPI. Автори І. Фаренберг, Х. Зарг, Р. Гампель (модифікована форма «В»). Цей багатофакторний особистісний тест використовується для діагностики деяких властивостей особистості і представляє відносно багато кількісної інформації про важливі особистісних факторах, відповідає традиційним особистісним питанням: містить питання, висловлювання, що стосуються способів поведінки, станів, орієнтацій, навичок і фізичних труднощів.

Метод діагностики міжособистісних відносин. (Адаптований матеріал інтерперсональної діагностики Т. Лірі). Дана методика адаптована Собчик Л. Н. і призначена для діагностики структури міжособистісних і внутрішньоособистісних відносин.

Ми провели дослідження емоційного вигорання вчителів початкових класів. Всі випробовувані – жінки від 22 до 63 років. Середній вік 39.6 років. Мають освіту: 68% вища, 32% середню спеціальну.

Дослідження показало, що найбільшу кількість вчителів початкових класів перебуває в другій фазі емоційного вигорання, у фазі резистенції – опору; в фазі виснаження 70% випробовуваних не схильні до синдрому емоційного вигорання. Даний факт може говорити про те, що, при проведенні певної корекційної роботи більшу кількість вчителів початкових класів може впоратися з негативними проявами синдрому емоційного вигорання.

Результати констатуючого етапу експерименту показали, за методикою «Діагностика емоційного вигорання» В.В. Бойко: фаза напруги сформувалася у 3,3% вчителів початкових класів, знаходиться в стадії формування у 30%, і не сформувалася у 66,7%. Фаза «резистенції» сформувалася у 30% вчителів початкових класів, знаходиться в стадії формування у 40%, і не сформувалася у 30%. Фаза виснаження сформувалася у 3,3% вчителів початкових класів, в стадії формування у 26,7% і не сформувалася у 70% вчителів початкових класів.

Практичні аспекти формування готовності майбутніх вчителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями

Моргун Оксана

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Інтерес до неблагополучних сімей привертає увагу дослідників різних галузей соціальних, психолого-педагогічних наук і формує певну систему поглядів та підходів до вирішення проблем таких сімей.

Сучасні теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх учителів початкової школи до виховної діяльності знайшли відображення у працях науковців: І. Бега, І. Зязюна, А. Кузьмінського, М. Фіцули та інших.

Серед вагомих причин неблагополучного стану дітей у сім'ї є низький рівень педагогічної культури батьків, відсутність відповідних здібностей, елементів педагогічної майстерності та інтересу до цього виду діяльності.

Проблема оцінки професійно-педагогічної готовності здобувачів вищої освіти до роботи з неблагополучними сім'ями пов'язана з проблемою критеріїв і рівнів її сформованості, які визначаються виходячи із системного розуміння готовності, виділення її структурних і функціональних компонентів, тлумаченні готовності як процесу і результату засвоєння і створення педагогічних цінностей, технологій при професійній самореалізації особистості педагога.

Критеріями ефективності формування готовності майбутніх фахівців початкової школи до роботи з неблагополучними сім'ями були визначені пізнавально-орієнтований, діяльнісний, потребнісно-орієнтований, ціннісно-сенсовий.

На підставі розроблених критеріїв і показників були визначені рівні готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з неблагополучними сім'ями: високий, середній, низький. Експериментальне дослідження, проведене у 2020-2021 н.р. показало, що більшість здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання знаходяться на середньому та низькому рівнях готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями.

З метою удосконалення процесу підготовки майбутніх учителів ми розробили робочу програму дисципліни з циклу вільного вибору «Особливості роботи з неблагополучними сім'ями» з урахуванням інноваційних підходів, вимог кредитно-модульної системи. Розроблено зміст теоретичного та практичного блоків, блоку контролю і самоконтролю, науково-дослідної роботи.

Таким чином, експериментальні дані дають підстави констатувати необхідність удосконалення процесу підготовки, який забезпечив би конкурентоспроможність майбутніх учителів початкових класів до роботи з неблагополучними сім'ями на ринку праці, здатних до професійної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з дітьми молодшого шкільного віку.

Практичні аспекти формування готовності майбутніх фахівців до морального виховання дітей молодшого шкільного віку у співпраці з батьками

Назаренко Ірина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим завданням є розвиток особистості громадянина, носія культури де значну роль відіграють погляди про моральне виховання у сучасній науковій літературі.

Питанням морального виховання молодших школярів присвячені наукові розвідки: Ш. Амонашвілі, В. Бабич, В. Киричок, Л. Коваль, Т. Коннікової, В. Петрової, П. Пушкарьової, О. Савченко, К. Чорної та ін.

Експериментальне дослідження, проведене у 2020-2021 н.р. показало, що більшість здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету початкового навчання не вміють співпрацювати з батьками, не знають які існують методи та засоби морального виховання молодших школярів, тому орієнтують свою педагогічну діяльність не на колектив дітей, взаємодію з сім'єю як умову розвитку вихованця, а на саму дитину та виховання.

Структуру готовності до роботи з батьками щодо морального виховання дітей молодшого шкільного віку ми розглядали як сукупність гностичного, проектувального, конструктивного, комунікативного, організаційного компонентів, які взаємозумовлені та пов'язані між собою.

Визначені критерії та показники сформованості необхідних знань та умінь було покладено в основу виокремлення чотирьох рівнів готовності майбутнього учителя до означеної діяльності: оптимальний, високий, достатній, низький.

У педагогічному дослідженні нами використано низку емпіричних методів: анкету, понятійний диктант, контрольну роботу, тести, порівняння, вивчення результатів педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти, педагогічне спостереження.

Результати констатувального етапу експерименту засвідчили домінування у респондентів відповідно достатнього (43,9 %) та низького (31,5 %) рівнів готовності. Виявлений стан готовності майбутніх учителів свідчить про його невідповідність соціальним запитам та сучасним вимогам до освіти в Україні.

З метою удосконалення процесу підготовки, який забезпечив би конкурентоспроможність майбутніх учителів на ринку праці, здатних до професійної суб'єкт-суб'єктної взаємодії з батьками та дітьми молодшого шкільного віку, ми розробили робочу програму дисципліни з циклу вільного вибору «Робота з батьками щодо морального виховання дітей молодшого шкільного віку».

Метою навчальної дисципліни є вивчення сучасних тенденцій щодо морального виховання дітей молодшого шкільного віку в сім'ї, засвоєння основних напрямів педагогічної діяльності вчителя з батьками учнів, формування позитивної мотивації здобувачів вищої освіти.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної комунікації з обдарованими дітьми

Райкова Анастасія

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Аналіз навчальних планів та робочих програм навчальних дисциплін підготовки фахівців спеціальності 013 «Початкова освіта», дозволив з'ясувати, що підготовці майбутніх учителів початкової школи до педагогічної комунікації присвячено окремі навчальні питання та теми в межах вивчення нормативних навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Теорія та методика виховання», «Педагогічна майстерність» та ін. Форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які застосовуються у процесі підготовки до педагогічної комунікації, як правило традиційні: лекції, семінарські, практичні заняття, консультації, самостійна та індивідуальна робота студентів тощо. Втім, на нашу думку, найбільш ефективно підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної комунікації з обдарованими дітьми відбувається завдяки активним методам навчання. З огляду на зазначене нами запропоновано тренінг «Педагогічна комунікація з обдарованими дітьми».

Тренінг (англ. *training* від *train* – навчати, виховувати, готувати, тренувати) – метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, умінь і навичок, соціальних установок. Тренінг слід використовувати, якщо бажаний результат – це не тільки отримання нової інформації, а й застосування здобутих знань на практиці. Загальна схема тренінгу включає основні етапи роботи: 1) проведення знайомства, вступне слово тренера/викладача; 2) визначення очікувань учасників; 3) формулювання норм і правил роботи групи; 4) поглиблене знайомство; 5) використання загальноприйнятих видів діяльності упродовж тренінгу (розминка, виконання вправ та ігор, дискусія, обговорення, рефлексія, підсумки тощо); 6) дотримання змісту програми тренінгу (викладення теоретичного матеріалу з обов'язковим застосуванням на практиці; висловлювання учасників і обговорення заняття); 7) завершення тренінгу.

Запропонований тренінг містить теоретичний блок та практичний блок – комплекс вправ, які спрямовані на формування:

1) значущих для успішної педагогічної комунікації з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку професійно важливих особистісних якостей педагога;

2) техніки професійного спілкування з обдарованими дітьми молодшого шкільного віку.

Таким чином, професійний рівень педагогічної комунікації учителів початкової школи з обдарованими учнями характеризується наявністю стійкої потреби в систематичному спілкуванні з дітьми в різних сферах, єдністю загальнолюдських і професійних ознак комунікативності, емоційним благополуччям на всіх етапах спілкування, наявністю комунікативних навичок і умінь.

Інтерактивні технології навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів

Ремінна Ілона

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент С. О. Лавренко

Зміни, які відбуваються в українському суспільстві, викликають необхідність підготовки висококваліфікованих, мотивованих і освічених учителів початкових класів, які мають високу відповідальність та здатні знаходити оптимальні шляхи розв'язання різних проблем. Тому при підготовці майбутніх учителів початкових класів постає завдання підготовки фахівця, спроможного адаптуватися у сучасному суспільстві. Це завдання вирішує застосування інтерактивних технологій навчання.

Особливості інтерактивного навчання та використання інтерактивних технологій в освітньому просторі вищої школи досліджували такі науковці, як О. Бесклінська, О. Біда, Л. Вавілова, М. Веллер, Дж. Гілфорд, А. Осборн, Т. Паніна, Л. Пироженко, О. Пометун та ін.

На думку дослідників О. Пометун і О. Пироженко, технологією є набір процедур, які поновлюють професійну діяльність і гарантують кінцевий запланований результат. Виділяють такі види технологій навчання: репродуктивні, продуктивні, програмовані, алгоритмічні, інформаційні і технології диференціації. Інтерактивні технології за своїми базовими характеристиками відносять до продуктивних технологій. Інтерактивна технологія – це така організація освітнього процесу, де кожен учасник освітнього процесу має конкретне завдання, за виконання якого він має публічно відзвітуватися, або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання. Інтерактивні технології передбачають взаємодію в рамках бесіди і діалогу. Вони орієнтовані на більш широку взаємодію студентів не тільки з викладачем, а й один з одним, а також на домінування активності студентів в процесі навчання.

Характерними рисами інтерактивного навчання є обов'язкова наявність зворотного зв'язку, більша автономія та ініціативність, співробітництво всіх учасників освітнього процесу, проблемний характер навчання.

О. Пометун виділяє такі групи інтерактивних технологій: кооперативні технології (робота в парах, робота в малих групах, «Акваріум»), технології колективно-групового навчання («Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Незакінчене речення»), технології ситуативного навчання («Рольова гра», «Драматизація», «Спрощене судове слухання»), навчання у дискусії («ПРЕС», «Обери позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Дебати»).

Таким чином, впровадження інтерактивних технологій у освітній процес педагогічного закладу вищої освіти надає можливість підвищити пізнавальну активність студентів та сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування навчально-ігрових технологій

Сипко Марина

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор Н.М. Якушко
Ґрунтовне вивчення теоретичних питань професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному закладі вищої освіти дозволило виділити комплекс педагогічних умов формування готовності вчителів до впровадження навчально-ігрових технологій, які передбачають:

1) розвиток позитивної мотивації студентів до застосування навчально-ігрових технологій шляхом включення їх в квазіпрофесійну діяльність;

2) відбір і реалізацію змісту навчальних дисциплін, орієнтованих на формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування навчально-ігрових технологій на основі інтеграції загальнопедагогічних, методичних і спеціальних (ігротехнічних) знань;

3) посилення практичної спрямованості процесу професійної підготовки, що ґрунтується на принципах варіативності та взаємозв'язку традиційних й інноваційних методів, форм (аудиторних і позааудиторних) і видів (навчально-пізнавальної, навчально-практичної та самостійної практичної) діяльності, які забезпечують інтеграцію компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування навчально-ігрових технологій у професійній діяльності.

З метою експериментальної перевірки педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до використання навчально-ігрових технологій для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Початкова освіта» розроблено факультативний курс «Навчально-ігрові технології в початковій школі».

Метою курсу є оволодіння майбутніми вчителями початкових класів методикою застосування навчально-ігрових технологій. Завдання курсу: ознайомлення майбутніх учителів з концептуальними і теоретичними положеннями про навчально-ігрові технології та методику їх використання; підготовка студентів до проектування уроків за різними навчально-ігровими технологіями; формування практичних умінь і навичок застосування навчально-ігрових технологій в початковій школі; розробка засобів навчання, які сприяють застосуванню навчально-ігрових технологій в освітньому процесі; дослідження процесу засвоєння учнями знань за допомогою дидактичної гри; виявлення можливостей інтерактивного впливу на молодших школярів та розробка методів і засобів реалізації такого впливу.

Факультативний курс складається з 3 змістових модулів: 1) теоретичні засади навчально-ігрової діяльності молодших школярів; 2) навчально-ігрові технології на уроках математики; 3) ігрові програми навчального призначення з математики (інформатики, природознавства, рідної мови тощо).

Експериментальна перевірка факультативного курсу «Навчально-ігрові технології в початковій школі» показала, що його впровадження ефективно впливає на формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування навчально-ігрових технологій.

Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів

Терещенко Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В.М. Гриньова

Освітній процес в сучасній школі повинен бути спрямований на досягнення такого рівня освіти учнів, в тому числі і молодших школярів, який буде цілком достатнім для самостійного творчого вирішення проблем світоглядного, теоретичного або прикладного характеру. Для досягнення цієї мети майбутнім вчителям необхідно вміти так організувати образотворчу діяльність, щоб вона мала дослідницьку спрямованість. Особливо ця проблема актуальна для молодших школярів, оскільки саме в цьому віці навчальна діяльність є провідною, а її дослідницька спрямованість сприятиме формуванню, розвитку та активізації пізнавальної активності. Соціальне замовлення на творчу, самостійну особистість вимагає розробки педагогічних технологій розвитку дослідницьких умінь молодших школярів.

Одним з важливих напрямків у організації образотворчої діяльності виступає створення в початкових класах таких умов, які забезпечать повноцінне розумовий розвиток дітей, пов'язаних з формуванням умінь і навичок дослідницької діяльності, розвиток творчої ініціативи та самостійності в пошуках способів вирішення дослідницьких, навчальних і творчих завдань, а також розвиток стійких пізнавальних інтересів.

Модернізація педагогічної освіти з опорою на модульний принцип проектування програм навчання дає можливість здійснити підготовку вчителів початкових класів до організації образотворчої діяльності молодших школярів шляхом включення в модулі відповідних розділів за вибором. Скільки їх буде і в які саме модулі включати в дані розділи - це може вирішуватися на регіональному рівні та на рівні освітньої установи.

В системі підвищення кваліфікації вчителів початкових класів необхідна розробка курсів з даної спрямованістю і з опорою на той же модульний принцип побудови програми курсів. Це дозволить підвищити ефективність процесу підвищення кваліфікації вчителів початкових класів і виведе їх на новий рівень професійної компетентності.

СЕКЦІЯ 6

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА КОМПАРАТИВІСТСЬКІ СТУДІЇ

Творча реалізація педагогічних ідей С.Ф. Русової в сучасній системі національного виховання

Гомечко Аліна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Стрижневою ідеєю, що проймає всі педагогічні пошуки С. Русової, є ідея створення національної системи освіти. Як педагог-філософ і педагог-практик вона глибоко усвідомлювала, що педагогіка є суспільною наукою, що суспільне буття визначає хід і напрямок виховання, його завдання і зміст. Але вона бачила і зворотний вплив виховання на життя суспільства, його вдосконалення й розвиток. Ідея відповідності виховання суспільним потребам і вимогам часу найяскравіше втілилась у принципі націоналізації системи освіти – від дошкільних закладів до ЗВО. Вона багатократно висловлювала й обстоювала думку, що школа й виховання мають функціонувати у повній відповідності з особливостями й потребами своєї країни, нації.

В основі виховної системи С. Русової лежить ідея формування у дітей національної свідомості і самосвідомості, самоповаги й гідності. Вона вказувала, що прагнення народу створити свою національну систему виховання – «це є глибоке змагання кожного народу знайти себе як відокремлену частину людства і свідомо зрозуміти своє місце серед людності всього світу, свою національну роль у світовому культурному русі і працювати для збагачення її скарбів». У вихованні дитини слід враховувати психологію, світогляд тієї нації, представником якої вона є: «Національне виховання є певний ґрунт у справі зміцнення моральних сил дитини і оновлення відродженої душі народу».

Педагогічна практика засвідчує, що дієвими в сучасних умовах є такі ідеї національного виховання, сформульовані С. Русовою: індивідуальність, пристосованість до природи дитини; відповідність особливостям і потребам своєї країни, нації; відповідність соціально-культурним вимогам часу; єдність суспільного і родинного виховання; благочинність, моральність; народність виховання.

Ідеї національного виховання С. Русової реалізуються у освітньому процесі сучасної початкової школи. Вчителі початкових класів на уроках використовують цікавий народознавчий матеріал С. Ф. Русової.

У сучасних закладах освіти педагоги користуються у своїй роботі положеннями С. Русової щодо визначення змісту і методики сенсорного виховання, дитячої гри, ручної праці, розвитку мови, формування математичних уявлень, морального та естетичного виховання.

За ідеями С. Русової будують свою роботу заклади освіти Харкова, Херсона, Черкащини, Сум, Чернігова, Львова, Тернополя, Луцька та інших міст України. Це є свідченням того, що спадщина С. Русової відповідає вимогам сучасності, оскільки має за основу вимоги наукового і гуманістичного підходу до виховання дитини.

Освіта, що ґрунтується на цінностях як загальносвітова тенденція

Грек Дар'я

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

Освіта, що ґрунтується на цінностях, набуває нині особливого значення – і як об'єкт досліджень, і як орієнтир для змін в національних освітніх системах, і як результат освітньої діяльності. На підтвердження цієї тези існують тисячі документів локального і глобального значення. Наприклад, показовим є «Маніфест змін в освіті. Від статусів і системи до цінностей і різноманіття» («A Manifesto for change in Education. From Status & System to Value & Variety»).

Автори Маніфесту декларують тезу «Ми повинні здійснювати освіту заради цінностей, а не заради тестів». Саме перехід від сфокусованості на зовнішніх факторах (таких, як статус чи стандартизовані тести) до акценту на таких «внутрішніх факторах», як цінності, розвиток талантів і мотивація є чи не найяскравішою ознакою зміни парадигми освіти.

У Європі рух за здійснення «освіти на основі цінностей», започаткований колишнім директором школи Оксфордшир (Oxfordshire School) Нілом Хоуксом (Neil Hawkes), стає все потужнішим (<http://www.valuesbasededucation.com/>). Усе більше і більше шкіл приєднуються до цього руху, а станом на вересень 2016 року 136 акредитованих британських шкіл відзначені Знаком якості «IVET Values Quality Mark» як осередки освіти, яка ґрунтується на цінностях. Цю нагороду присуджує The International Values Education Trust (IVET), організація, створена Нілом Хоуксом у січні 2008 року.

Серед нагороджених, зокрема, є Tower Hill Primary School, яка ставить на меті передусім прищепити учням такі якості, як повага, мужність, чесність і співчуття. «Будьмо якомога кращими!» – девіз школи. «Ми обговорюємо наші цінності на зборах, у класі й на ігровому майданчику, відтак діти живуть за нашими цінностями і під час роботи, і під час гри».

Саме використання такої етичної лексики створює ідеальні умови для навчання, заохочуючи мирну і спокійну атмосферу шкільної спільноти, які спираються на високі очікування. На думку директора школи Трейсі Сміт, такий підхід суттєво відрізняється від панівної раніше конкурентної, зорієнтованої на тестування шкільної освіти: «Ми не вчимо учнів проходити тести, але більшість наших учнів їх пройде в будь-якому випадку, але вони дізнаються усього, що вони повинні знати, через наш творчий підхід».

Заснована на цінностях освіта є ефективним шляхом виховання активних, відповідальних, миролюбних, мужніх, чесних, співчутливих і дбайливих громадян. Міжнародні дослідження, зокрема, зібрані в «International Research Handbook on Values Education and Student Wellbeing» переконливо це доводять. Важливо, що у цій авторитетній публікації світовій аудиторії представлені підходи українського педагога Василя Сухомлинського до здійснення «освіти на основі цінностей», які розкрила Ольга Сухомлинська. Сьогодні школа має активно робити внесок у подолання кризи цінностей у нашому кризовому суспільстві, у вирішення проблеми девальвації та підміни цінностей.

Практична реалізація аспектів дидактичної системи В. Сухомлинського в освітньому процесі ЗВО

Прядко Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

Педагогічна спадщина, життя, діяльність, система поглядів В. Сухомлинського на навчання і виховання школярів ґрунтовно вивчається у вищій школі і спрямована на формування у здобувачів наукового світогляду, високої громадянськості, педагогічної майстерності, на формування в них творчих умінь і навичок застосовувати історико-педагогічні ідеї в сучасній школі. Конкретне вивчення цих питань, педагогічних положень виховної системи дає змогу здобувачам виявляти, висвітлювати і характеризувати педагогічні явища, факти і процеси в освітньому процесі Павлівської школи, сприяє ґрунтовному засвоєнню базових елементів педагогіки: самостійному поповненню педагогічних знань та формуванню первинних навичок дослідницької роботи і професійної рефлексії.

Різноманітні грані педагогічної системи В. Сухомлинського презентовані у наукових розвідках: М. Антонця, А. Борисовського, І. Зязюна, О. Сухомлинської, М. Ярмаченка та ін.

Творче поєднання різних форм організації навчальної роботи з питань вивчення персоналії в педагогіці стимулює викладачів і здобувачів застосовувати різноманітні форми та методи роботи. Активний діалог, невимушені дискусії, боротьба думок і позицій, неоднозначність оцінок, підготовка і проведення окремими здобувачами семінарських занять за обраною темою, коментоване прочитання першоджерел, новинок педагогічної літератури – всі ці форми навчання сприяють підвищенню інтересу здобувачів до історії педагогіки, обраної професії вчителя, до найвідоміших постатей вітчизняної педагогіки, насамперед, В. Сухомлинського, взагалі та до педагогічної спеціальності і діяльності зокрема.

Досягти такої мети можливо якщо: ґрунтовно засвоїти основні поняття і складові дидактичної системи відомого вченого; розглянути тему, визначитись з основною та додатковою літературою; прочитати відповідний розділ підручника, звернутися до конспекту лекцій; опрацювати першоджерела, визначити відповідність інформації першоджерел завданням самостійної роботи; скласти короткий запис першоджерела (план), потім можна записати тези, цитати, законспектувати; при використанні додаткової літератури необхідно згрупувати відповідний матеріал до окремих розділів; підготувати реферат на одну із запропонованих тем; незнайомі слова, визначення записати до власного тлумачного історико-педагогічного словника.

З метою формування у здобувачів вищої освіти умінь творчого осмислення історичної педагогічної спадщини й впровадження цінних положень у практику роботи сучасних закладів освіти ми розробили робочу програму дисципліни з циклу вільного вибору «Дидактика В. Сухомлинського в контексті сучасності».

Особливості соціалізації іноземних студентів-першокурсників в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України

Фу Шутин

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Рудічева Н.К.

Актуальність дослідження зумовлена світовою тенденцією сьогодення до інтернаціоналізації вищої освіти. У зв'язку з цим постійно зростає конкуренція закладів вищої освіти різних країн до залучення іноземної молоді. Збільшення контингенту іноземних студентів в Україні вимагає докорінної перебудови системи їхньої підготовки, підвищення якості освіти, створення сприятливих умов навчання іноземних студентів, що можливо лише при забезпеченні успішної соціалізації іноземної студентської молоді в освітньо-культурному середовищі закладу вищої освіти України.

На сучасному етапі процес соціалізації іноземних студентів досліджують Н. Грищенко, Дін Сінь, Д. Порох, О. Резван, В. Стрельцова, Ху Жунсі та інші.

Соціалізація іноземних студентів у заклади вищої освіти – це процес їхнього входження в нове освітньо-культурне середовище, засвоєння нового соціального і професійного досвіду, оволодіння соціальними цінностями, соціальними якостями і нормами соціальної поведінки іншого соціуму, іншої культури. Соціалізація іноземних студентів характеризується неоднорідністю залежно від періоду навчання, набуває характеру акультурації і проходить через традиційні для соціалізації етапи: адаптації (засвоєння), інтеграції (відтворення), індивідуалізації (розвиток). Соціалізацію іноземних студентів доцільно розглядати у двох напрямках: міжкультурному і професійному (за О. Білик).

Процес соціалізації іноземних студентів в освітньо-культурному середовищі закладів вищої освіти, пов'язаний з системою соціально-педагогічної діяльності, складовою якої є соціально-педагогічний супровід. Вчена Д. Порох розглядає педагогічний супровід як одну з соціально-педагогічних умов адаптації іноземних студентів та визначає його як «безперервний процес вивчення, формування, розвитку й корекції особистісного розвитку іноземного студента на етапі його входження в навчальну діяльність ВНЗ».

Для успішної соціалізації іноземних студентів дієвими є такі форми роботи: соціально-педагогічне і психологічне консультування; психологічні тренінги; виставки творчих робіт; участь у студентському самоврядуванні, волонтерській діяльності; участь у проведенні вечорів-презентацій культури рідної країни іноземними студентами (наприклад, «Традиції Китаю», «Культурними стежками Туреччини» тощо); бесіди-презентації культури України і рідної країни іноземних студентів «Музична культура України і Китаю», проведення лекцій-презентацій «Звичаї та обряди українців», «Мистецтво України» тощо; відвідування заходів, які влаштовує обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.

Проникнення в іноземну культуру пов'язане з набуттям певних якостей, які притаманні представникам цієї культури. Слід зазначити, що у іноземних студентів під час навчання в іншій країні відбувається не лише поверхневі зовнішні зміни, а й якісні, які пов'язані з ефектом занурення в іншу культуру – соціокультурні трансформації особистості.

Особливості підготовка майбутніх учителів у педагогічних університетах Китайській Народній Республіці

Чжан Чженчжен

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Рудічева Н.К.

У контексті реформування вищої освіти України зростає потреба вивчення досвіду зарубіжних країн, виявлення конструктивних ідей з метою їх творчого впровадження в українських реаліях. Увагу дослідників привертає стрімкий і динамічний економічний розвиток Китайської Народної Республіки, якої посідає друге місце у світі. Зміни відбулись і в системі освіти, зокрема в системі професійної підготовки учителів.

Вивченням системи вищої освіти КНР висвітлено у працях А. Антиповського, Н. Боревської, А. Джуринського, І. Степанець, О. Шацької та інших. Провідні ідеї підготовки вчителів розкрито у працях відомих китайських дослідників: Су Сяохуань, Чжу Муцю, Ван Ітан, Ку Мін-юань, Сю Тонжу, Чжан Лун, Чжу Сяомань, Вэйлін, Се Аньбан та інших.

На початку ХХІ ст. в Китаї розпочав масштабну реформу педагогічної освіти з метою її інтернаціоналізації. На сучасному етапі в країні створюються різноманітна за формою та стандартами система педагогічної освіти, до якої входять незалежні педагогічні заклади різних типів та рівнів та інші освітні установи. Починаючи з 2000 рр., після проведення нарад було прийнято відповідні рішення з питань базової освіти (2001), сільської освіти (2003) професійної освіти (2002, 2005).

У 2007 р. на форумі найкращих учителів країни було наголошено на важливості розвитку педагогічної освіти та наданні більш високого статусу професії учителя.

В КНР існують певні державні вимоги і нормативи щодо підготовки вчителів. Основними завданнями сучасної вищої педагогічної освіти є: забезпечення високої якості професійної підготовки вчителів відповідно до стандартів державних вимог, залучення педагогічних працівників до наукової діяльності, їхній професійний розвиток, неперервна освіта і самоосвіта. У Китаї підготовка вчителів для початкової та середньої школи здійснюється в системі педагогічних навчальних закладів, в яких функціонують середні педагогічні училища, педагогічні вищі навчальні заклади та інститути підвищення кваліфікації. У педагогічних університетах навчання триває 4 роки. Упродовж перших трьох років студенти вивчають загальноосвітні курси. До програм з підготовки учителів включено загальнокультурний, психологічний і конкретно професійний педагогічний компонент. На початку ХХІ ст. відбулось розширення навчальних планів – збільшено загальна кількість годин з педагогічних дисциплін.

Доцільно найкращі досягнення у сфері підготовки майбутніх вчителів у педагогічних університетах Китайської Народної Республіки узагальнювати і творчо впроваджувати у освітній простір педагогічних закладів України.

Практична реалізація ідей сімейного виховання В. Сухомлинського Шаповал Тетяна

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. В. Єсьман

В. Сухомлинський як педагог-новатор, громадський діяч мав значний вплив на формування кількох поколінь педагогів і керівників закладів освіти. Інтерес до педагогічної спадщини В. Сухомлинського з роками не згасає не лише в Україні, а й у світі.

Сучасні українські вчені глибоко досліджують і вивчають питання сімейного виховання у спадщині В. Сухомлинського: М. Антоненко, Л. Бондар, І. Зязюн, Г. Калмиков, В. Кузь, Л. Розенберг, О. Савченко, О. Сухомлинська І. Сухорукова та ін.

Організація роботи з батьками, за досвідом В. Сухомлинського, в сучасних закладах освіти має здійснюватися за такими основними напрямками: вивчення сімей, їх виховного потенціалу; включення батьків, усіх дорослих членів родини у навчально-виховний процес як його рівноправних учасників, інтеграція зусиль і гармонізація взаємин педагогічного колективу і батьківської громадськості в створенні сприятливих умов для ефективної роботи освітнього закладу; формування педагогічної культури сучасної сім'ї та організація психолого-педагогічної просвіти батьків; організація роботи з сім'єю психологів, соціальних педагогів, лікарів, бібліотекарів, вчителів, вихователів.

Підкреслимо, що значна увага в сучасних закладах освіти приділяється впровадженню педагогічних ідей В. Сухомлинського, а саме питанням зміцнення взаємодії школи і сім'ї, організації педагогічної просвіти батьків.

Практична частина магістерського дослідження була присвячена вивченню досвіду роботи сучасних закладів освіти, які впроваджують ідеї сімейного виховання В. Сухомлинського у освітній процес. Це педколективи: Петрівська ЗШ I ступеня, філія комунального закладу "Петрівське НВО «Загальноосвітня школа I-III ступенів – Гімназія», Єлизаветградківської ЗШ I-III ступенів, Йосипівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад», Созонівського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – Дошкільний навчальний заклад», Суботцівської ЗШ I-III ступенів, Липнязької ЗШ I-III ступенів № 2, Дорожинської ЗШ I-II ступенів Вільшанської районної ради, Новоградівської ЗШ I-III ступенів, НВК «Бобринецька гімназія – загальноосвітня школа I-III ступенів № 1», ЗШ № 2 м. Світловодськ. Робота зазначених закладів освіти будується на засадах «Батьківської педагогіки» В. Сухомлинського. З метою педагогічної підготовки батьків широко використовуються: семінари, конференції, обговорення педагогічних ситуацій, рольові ігри, групові та індивідуальні ситуації, дні відкритих дверей тощо. На базі зазначених закладів освіти функціонують «Батьківські лекторії», педагогічними колективами використовуються і нетрадиційні форми роботи з батьками: «Батьківська пошта», «Телефон довіри», «Батьківські скриньки» та ін.

Практико-орієнтований підхід до підготовки майбутніх учителів початкової школи в Фінляндії

Якубова Гетяна

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент В. В. Ушмарова

У фінській системі педагогічної освіти процес підготовки майбутнього вчителя початкової школи ґрунтується на засадах практико-орієнтованого підходу. Студенти проходять педагогічну практику не тільки в муніципальних школах, але й у «Педагогічних тренувальних школах» при університетах Фінляндії. У Фінляндії 13 педагогічних тренувальних шкіл (Рованіємі, Оулу, Каяані, Йоенсуу, Ювяскуля, Васав, Темпере, Савонлінна, Раума, Хамеєнлінна, Турку, Віккі та Хельсінкі). У таких школах супервізори та тьютори навчають методам і прийомам педагогічних досліджень близько 3000 студентів-стажерів на рік. Метою практики є пошук майбутніми учителями власних методів роботи на посаді шкільного вчителя.

«Педагогічні тренувальні школи» виконують чотири функції. Перша – забезпечення набуття педагогічного досвіду. Друга полягає у забезпеченні супервізорства (supervision) і тьюторства (tutoring) для студентів-стажерів. Третя – у здійсненні дослідження та розвитку педагогічних інновацій. Четверта функція полягає у забезпеченні педагогічної підготовки в процесі навчання (in-service training for teachers). Кожен урок у педагогічній тренувальній школі складається з двох періодів по 45 хвилин та з 15 хвилинною перервою між кожним уроком, наголосимо, що всі уроки з 1 по 9 класи тривають 45 хвилин. Кількість уроків кожного року зростає відповідно класу. До початку уроку учні, відпочивають поза межами класу, а саме на подвір'ї чи на шкільному майданчику, оскільки саме таку діяльність учнів пропагує фінська освітня політика. Для повідомлення учнів про початок уроку звучить музика. Учителю-стажеру доводиться працювати з дітьми з різними здібностями і можливостями. Супервізор педагогічної практики, після початку уроку включає відеомагнітофон для того, щоб в кінці уроку разом зі студентом-стажером подивитись і обговорити всі недоліки, які були виявлені. У всіх учнів в наявності підручники з письмовою основою, де біля завдання можна одразу дати відповідь. Перевірка домашнього завдання відбувається через смарт-дошки або документ-камери, де відображається відповіді на завдання, таким чином учні звіряють виконувану домашню роботу. Супервізор, який спостерігає за проведенням уроку, ніколи не вказує на помилку студента під час уроку, а подає сигнал про помилку та виділяє її для майбутнього більш детального обговорення. При оцінюванні кожного уроку студента-стажера звертають увагу на те, чи було виявлено індивідуальний підхід до учнів, рівень відповідальності до проведення уроку, ступінь володіння інформацією, керуванням в класі, створення відповідної психологічної атмосфери, ступенем засвоєння та відтворення знань учнями, самостійністю виконання завдань учнями тощо. До викладання у школах допускаються тільки студенти, які здобули магістерський ступінь.

Наукове видання

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА І ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Матеріали V науково-практичної конференції
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
другого року навчання
факультету початкового навчання**

06 грудня 2021 року

**Відповідальний за випуск: В. В. Ушмарова
Комп'ютерна верстка: Л. С. Філатова**

Підписано до друку   Формат   Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.   Друк офсетний.   Ум. друк. арк. .
Обл.-вид. арк.....   Тираж 100 прим.   Ціна договірна

Відомості про видавництво

Друк Видавництво **МОНОГРАФ**
ФОП Іванченко І.С.
пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135
тел.: +38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб`єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4388 від 15.08.2012 р.
www.monograf.com.ua